

Dansk, 3.-5. klasse
Omfang: 1-2 lektioner

Billedtekster og overskrifter

Disse tre øvelser lærer eleverne, hvordan en god billedtekst kan gøre et billede mere spændende og informativt – eller give det ny mening. Og hvordan man laver en god overskrift.

Billedtekster er meget vigtigere, end mange tænker. Og hvis I laver Børnenes Egen U-landskalender, skal eleverne netop vælge fotos og skrive billedtekster til.

Du får også baggrundsviden og eksempler, du kan bruge som introduktion og klassesamtale. Øvelserne kan laves i grupper eller hver for sig.

Inspiration til læringsmål:

- Eleven kan bevidst vælge samspil mellem tekst og billede i henhold til formål.
- Eleven kan udforske samspillet mellem tekst og billede.

Inspiration til tegn på læring:

- Eleven sætter ord på forskellige billedteksters virkemidler.

Kompetencer og målpar:

Kompetenceområder	Kompetencemål	Færdigheds- og vidensmål
Dansk efter 4. klasse		
Læsning	Eleven kan læse multimodale tekster med henblik på oplevelse og faglig viden	Sammenhæng 1: Eleven kan samtale om teksters budskaber / Eleven har viden om teksters påvirkende situation
Fremstilling	Eleven kan udtrykke sig i skrift, tale, lyd og billede i velkendte faglige situationer	Fremstilling 2: Eleven kan udarbejde multimodale tekster / Eleven har viden om beskrivende og berettende fremstillingsformer
Fortolkning	Eleven kan forholde sig til velkendte temaer i eget og andres liv gennem undersøgelse af litteratur og andre æstetiske tekster	Fortolkning 1: Eleven kan forklare sin tekstforståelse / Eleven har viden om sammenhæng mellem virkemidler og budskab i tekster
Fortolkning	Eleven kan forholde sig til velkendte temaer i eget og andres liv gennem undersøgelse af litteratur og andre æstetiske tekster	Vurdering 2: Eleven kan deltage i samtaler om teksters kvalitet / Eleven har viden om kvalitetskriterier
Dansk efter 6. klasse		
Læsning	Eleven kan læse og forholde sig til tekster i faglige og offentlige sammenhænge	Forberedelse 1: Eleven kan orientere sig i tekstens dele / Eleven har viden om rubrikker, billeder, diagrammer og grafik

Læsning	Eleven kan læse og forholde sig til tekster i faglige og offentlige sammenhænge	Sprogforståelse 1: Eleven kan anvende overskrifter og fremhævede ord til at skabe forståelse af tekster / Eleven har viden om ord og udtryk, der forklarer nyt stof
Læsning	Eleven kan læse og forholde sig til tekster i faglige og offentlige sammenhænge	Sammenhæng 1: Eleven kan vurdere teksters perspektiv på et emne / Eleven har viden om metoder til sammenligning af teksters perspektiver
Læsning	Eleven kan læse og forholde sig til tekster i faglige og offentlige sammenhænge	Sammenhæng 2: Eleven kan vurdere teksters anvendelighed / Eleven har viden om kriterier for teksters anvendelighed

Klassesamtale om billedtekster

Præsenter klassen for, hvad billedtekster er. I elevbogen er der billedtekster til næsten alle billederne. Fortæl om gode og mindre gode billedtekster, og hvorfor de er vigtige.

På de følgende sider får du også en række eksempler, du kan bruge i klassen – vis dem på storskærmen eller del dem ud og diskutér, hvilke billedtekster, der fungerer godt og hvorfor. Du kan også vise sider fra elevbogen med billedtekster, du synes fungerer godt – eller bede eleverne selv gå på jagt i bogen og udvælge et billede med billedtekst, de selv synes er særligt sjovt eller interessant.

Desuden får du her i opgaven tre små øvelser, eleverne kan arbejde med – alene eller i grupper.

Det særlige ved billedtekster er, at de skal spille sammen med et helt andet medie end ord, nemlig en illustration. Og så er billedtekster supervigtige for læseren. Derfor er det godt at vide noget om, hvordan billeder og tekst fungerer sammen.

De tre vigtigste pointer om billedtekster

- En billedtekst kan gøre en verden til forskel for, hvordan man opfatter billedet – og hvad man lærer.
- En god billedtekst (og et billede, som passer godt til den) er samtidig en fantastisk chance for at fortælle læseren noget vigtigt. Næsten alle læser nemlig allerførst billedteksterne og overskrifterne, når de åbner en ny side i en bog, i en avis eller på nettet. Ofte er det også det eneste, de læser, inden de bladrer videre. Derfor skal man bruge billedteksten til at fortælle læseren det, man synes er allervigtigst. Og derfor gør alle dygtige redaktører sig umage med billedtekster.
- Man skal altid give læseren lidt mere, hjælpe lidt til. Den gode huskeregel er at spørge sig selv: Hvorfor skal min læser se dette billede, hvad skal hun lære af det, hvad vil jeg gerne fortælle hende med det?

To sikre veje til en god billedtekst

1. Billedtekster kan forklare direkte om, hvad man kan se på lige præcis dette billede. F.eks. om lige disse personer eller denne bil på lige dette sted.
2. Billedtekster kan i stedet bruges som en lille faktatekst, der fortæller læseren noget mere generelt om et fænomen – og hvor billedet så bare viser et eksempel.

Man kan også sagtens blande de to måder.

To sikre veje til en dårlig billedtekst

- Skriver man blot "en ko" ved et billede af en ko, så giver billedteksten intet ekstra til billedet. Så kan den godt undværes. Men så er billedet kun tom pynt – og læseren bliver ikke klogere af at se på det.
- Skriver man blot, hvad man selv synes – eller skriver man om noget helt andet end billedet viser – så fortæller billedteksten heller ikke noget om billedet. Og så er den helt uinteressant for læseren.

Det er lige så vigtigt på de sociale medier og i reklamer

Billedteksten kan altså fuldkommen styre, hvordan vi ser billedet, og hvad vi får ud af det. Så på en måde er billedteksterne og overskrifterne det vigtigste.

Det gælder i høj grad også på nettet. Og på de sociale medier er billedteksten afgørende: Meget af indholdet på Facebook, Instagram, Snapchat og andre platforme fungerer udelukkende ved hjælp af et billede med en overskrift og en kort (billed-)tekst.

Plakater og reklamer fungerer omtrent på samme måde: De har næsten altid form af et billede plus en kort tekst. Og i artikler og bøger er det som nævnt ofte billedteksterne, der bliver læst først.

På de næste sider finder du:

- Et ark med eksempler til at vise frem til klassesamtale.
- En elevøvelse med billedtekster.
- To elevøvelser med overskrifter.

Klassesamtale: Hvilke billedtekster virker godt?

Hvilke billedtekster fungerer bedst? Hvordan ændrer teksten billedet?

1. Når familien ikke har råd til legetøj, må man selv finde på noget. Drengene i Freetown laver drager ud af pinde og plastikposer.
2. Drengene leger med en drage.

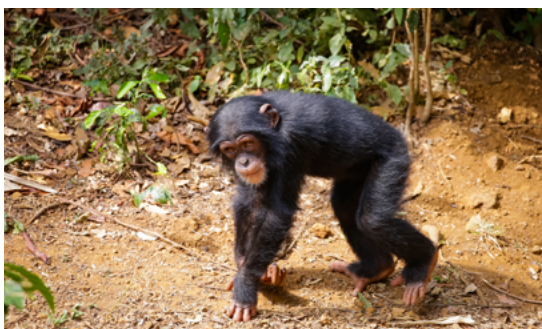
1. I slumbyen har de ikke vandhaner i husene. Pigerne hjælper til med at hente vand i spande. Det kan godt være en farlig vej at gå. Spanden med vand er også tung.
2. Hun er stærk.

1. Fiskerne i Sierra Leone kan fange mange slags fisk. Den her kalder man for en guitarfisk. Den ligner nemlig lidt en guitar.
2. Fisk er meget sundt at spise, men de er klamme at holde på.

1. Fodbold er meget populært i Sierra Leone. Men der er også unge, som spiller håndbold eller hockey.
2. De bruger et gammelt fodboldmål.

1. Chimpansen er Sierra Leones nationaldyr. Der er ikke så mange af dem mere. Derfor er det nu forbudt at jage chimpanserne.
2. Den søde abe går på alle fire.

1. I Sierra Leone er der varmt hele året. Det er et perfekt klima til at dyrke ananas. På markedet kan du få en frisk ananas skrællet på stedet.
2. De kan godt lide spande i flotte farver.

Klassesamtale: Overskrifter

Overskriften fortæller, hvad teksten handler om, og den skal give folk lyst til at læse teksten. Nogle gange lover overskriften mere, end teksten kan holde. Andre gange er overskriften utydelig eller kedelig.

Her har vi samlet nogle eksempler på overskrifter, som kunne være overskriften til en lille faktatekst eller billedtekst. Hvilke af disse overskrifter ville give dig lyst til at læse en tekst, der står nedenunder? Og hvilke fortæller for lidt?

Billede 3

Biler

Der er landsbyer

Læs noget om Sierra Leone

Her bor 1000 flagermus

Smag en saftig ananas

Her er verdens flotteste strande

Skolen er lillebitte

Øvelse: Overskrifter

Skriv selv overskrifter til korte faktatekster. Prøv, om du kan beskrive, hvad teksten handler om i så få ord som muligt. Eller skriv det vigtigste eller mest overraskende af det, teksten handler om.

Eksempel:

Fiskene skal på røgeriet

Fiskerne kan sælge fangsten på markedet. Men byen ligger langt væk. Så risikerer fiskene at blive dårlige. Derfor ryger de fiskene. På den måde kan de holde sig længe. Det smager også godt.

Skriv nu selv overskrifter til teksterne:

Midt i Kroo Bay er der en stor plads. Det er det eneste sted i slum-byen uden huse. Her spiller folk fodbold. Både store og små spiller på banen. Der er også et hold for piger.

Børnene har taget skole-uniform og fine sko på. De skal møde kl. 8 i skole. Børnene skal først gå over en bro. Bagefter går de en lang tur op og ned ad bakker og klipper for at komme til skolen.

I midten af storbyen Freetown står der et kæmpe træ. Det er over 200 år gammelt. Der er også billede af det på en af Sierra Leones penge-sedler. I træet lever der rigtig mange flagermus.

Freetown er Sierra Leones største by. Men næsten ingen har en bil. I stedet kan man blive kørt i en 'keke'. Det er en lille scooter med tag på. Der er også motor-cykel-taxaer. Og mini-busser.

Freetown ligger lige ud til Atlanter-havet. Derfor har byen en lang strand. Om søndagen har mange fri. Så tager de til stranden. De spiller bold, bader og slapper af.

I Sierra Leone er de fleste muslimer. Men der er også mange kristne. Derfor er der både moskéer og kirker i Freetown. På en moské sidder der en højtaler i tårnet. Tårnet kaldes en minaret.